
VITTEPRAETJE

ISSN 1386-1484

*Zegel van de kooplieden van Harderwijk uit 1263
Randschrift: "sigillum burgensium de harderwiche"*

kwartaalblad van
HERDEREWICH
de oudheidkundige vereniging
van Harderwijk en Hierden

anno 2005

9e jaargang nr. 2

VITTEPRAETJE

Kwartaalblad van de Oudheidkundige Vereniging

“**HERDEREWICH**”

Postbus 210,

3840 AE Harderwijk

e-mail: redactie@herderewich.nl

Internet:

www.herderewich.nl

Postgiro 303 61 92

In dit nummer:

Gratis monumentengids Harderwijk	pag. 2
Open Monumentendag 2005	pag. 2
Van de penningmeester	pag. 2
Vrijwilligers voor onze “vijver”	pag. 2
Hebt u een e-mailadres?	pag. 3
In Memoriam E.J. Feenstra	pag. 3
Het ontstaan van Harderwijk (1)	pag. 4
130 jaar Baars	pag. 12
Harderwijk, 200 jaar geleden (Uit het Oud Recht. Archief)	pag. 14
Wie is Wie (2)	pag. 15
“Stamboom.nl” nu ook op Thematis Erfgoedportaal	pag. 16
Aardstralen in Harderwijk?	pag. 17
Het 25-jarige kroningsjubileum van Koning Willem III	pag. 20
Verdwenen beroepen	pag. 24
De Canadezenkoorts	pag. 26
't Klooster geeft zijn geheimen prijs	pag. 27
Harderwijkers en/of Hierders (23)	pag. 29
Van alles wat ver-EEUW-igd (24)	pag. 35

Gratis monumentengids Harderwijk

Op 11 mei jl. ontving burgemeester J.C.G.M. Berends in het voormalige kantongerecht aan de Bruggestraat, het eerste exemplaar van de monumentengids Harderwijk. Dit boek, geschreven door Jan Vredenberg, geeft een schitterend overzicht van de mooie bouwwerken, die bewaard zijn gebleven en voor de toekomst behouden moeten blijven.

Naast een overzicht van de rijks- en de gemeentelijke monumenten vindt u een beschrijving van de verschillende bouwstijlen, die in jaren hier zijn toegepast. Een stukje geschiedenis over de gemeente ontbreekt ook niet. Het geheel wordt gecompleteerd door een hoofdstuk, geschreven door Jean Penders, gewijd aan de bouwhistorie van de stad.

Als u het boek inkijkt zult u verbaasd zijn over het grote aantal rijks- en gemeentelijke monumenten, dat Harderwijk rijk is.

Het bestuur vond het een goed idee om alle leden dit fraaie boek gratis aan te bieden.

Open Monumentendag 2005

Zoals alle voorgaande jaren organiseert Herderewich ook dit jaar weer de Open Monumentendag. Dankzij de medewerking van veel betrokkenen zijn zo'n 15 monumenten geopend en dus vrij te bezichtigen. Om dat bezichtigen in goede banen te leiden hebben we nog enkele vrijwilligers nodig die op "de winkel" willen passen. Welke leden willen zaterdag 10 september een halve of hele dag in zo'n moment "de wacht" houden? Meldt u zich a.u.b. bij:

N.C.R. de Jong, Beethovendreef 13 3845 AR Harderwijk, tel. 421342

Van de penningmeester

Veel leden hebben hun contributie voor 2005 betaald.

Van de familie De Reus ontvingen we daarnaast zelfs een extra donatie waarvoor onze hartelijke dank!

Willen leden die hun betalingsverplichting nog niet zijn nagekomen de verschuldigde € 16,= aan contributie alsnog z.s.m. storten op:

giro 303 61 92

Vrijwilligers voor onze "vijver"

De kop van dit stukje suggereert dat we een vijver willen aanleggen en dat klopt. Natuurlijk niet letterlijk maar figuurlijk! Om bijvoorbeeld tijdens Open Monumentendag, Aaltjesdag, Visserijdag of wat voor feestelijke dag dan ook, waar Herderewich "acte de présence" geeft, over medewerkers te kunnen beschikken vragen wij u zich op te geven als vrijwilliger. Wij "deponeren" u dan in onze "vijver" en "hengelen" u daaruit als wij denken een

beroep op u te moeten doen. Met een goed gevulde vijver komt al dat werk niet op de huidige (te) kleine groep actievelingen terecht.

Let wel, er worden geen bijzondere eisen van bekwaamheid gesteld. Wel wat enthousiasme voor onze vereniging om bijvoorbeeld achter een kraam de geprijsde lectuur aan een koper te overhandigen en de centjes in ontvangst te nemen. Iedereen is in staat om bijvoorbeeld tijdens een Open Monumentendag namens Herderewich toezicht te houden bij één van de bezichtigen monumenten. Misschien vindt u het wel leuk bij een excursie te assisteren? Kortom het komt niet aan op specifieke kennis maar op de bereidheid mee te helpen!

Meldt u s.v.p. bij één der bestuursleden aan en wij nemen u op in onze "vijver" van vrijwilligers!

Hebt u een e-mailadres?

Willen de leden die over een e-mailadres beschikken dat adres ook aan de ledenadministratie doorgeven? In voorkomend geval kunnen wij u dan urgente mededelingen doorgeven (bijv. wijziging excursie-gegevens) en ter besparing van portokosten. Bij voorbaat dank! U kunt dat mailen aan: info@herderewich.nl

In Memoriam E.J. Feenstra.

Op 2 maart overleed op 82 jarige leeftijd ons oud-lid E.J. Feenstra. Vanaf de oprichting van onze vereniging in 1972 tot 1997 was hij actief lid. Vele publicaties van zijn pen verschenen in ons verenigingsblad. De meeste hadden een archeologische achtergrond.

In 1978 ging de militair Feenstra met pensioen. Vanaf dat moment kon hij zich geheel wijden aan het speuren, zoeken en graven in de Harderwijkse grond. Het boeide hem om verbanden te leggen tussen de archeologie, de geschiedenis en de achtergrond van de bewoners. Van de drie genoemde aspecten genoot bij hem het archeologisch werk, het lezen van de ongeschreven geschiedenis in de grond, de voorkeur. In datzelfde jaar kreeg hij de leiding van de eerste archeologische waarneming in Harderwijk.

In de Kleine Oosterwijck aan de binnenzijde van de "zeemuur" werd de opgraving verricht. De resultaten van dit onderzoek publiceerde hij in de Herderewich Kroniek.

Veel veldonderzoek verrichtte hij daarna toen het Friese Grachtgebied op de schop ging. Dagelijks was hij daar aanwezig om gegevens met behulp van een spade, wat meetmateriaal, een kompas en een bosje touw vast te leggen. Met de resultaten van dit onderzoek kwam de amateur-archeoloog Feenstra in botsing met de amateur-historicus K.H.M. Mars. Waar lag de Selhorst en de Sint Nicolaaskerk? Een vraag, die tot vandaag aan de dag nog niet beantwoord is. Naast de bovengenoemde veldwaarnemingen verrichtte hij veel onderzoek in het gemeentearchief van Harderwijk. De resultaten hiervan combineerde hij op deskundige wijze.

Voor Herderewich verzorgde hij ook diverse lezingen. De bekendste zijn wel "Boven, langs en onder de Hierdense Beek", "Het ontstaan van de nederzetting van Harderwijk aan de hand van recente archeologische waarnemingen" en "Een stadswandeling door Harderwijk in de 15e eeuw".

Omstreeks 1997 verlegde de heer Feenstra zijn belangstelling naar een andere hobby.

Met zijn speurwerk in de bodem en archieven van Harderwijk heeft hij Herderewich en de historie van Harderwijk een grote dienst bewezen.

Het bestuur

Inleiding

Voor Harderwijk neemt de geschiedenis een aanvang op 11 juni 1231. Otto II, graaf van Gelre, schonk op die datum stadsrechten aan de burgers van Herderewich. Dit betekende o.m. toestemming voor het houden van jaar- en weekmarkten, alsmede het verlenen van vrijheden die Zutphen reeds bezat.

Vanzelfsprekend bestond Harderwijk al eerder als vestigingsplaats, anders had het in 1231 geen stadsrechten kunnen verkrijgen. Maar hoe zag Harderwijk er uit voordat stadsrechten werden toegekend; op grond waarvan verkreeg Harderwijk die stadsrechten en hoe is de naam Harderwijk ontstaan? Omtrent deze vragen bleek dat meerdere auteurs geprobeerd hebben het (mogelijke) ontstaan en de naamgeving van Harderwijk te verklaren. We zullen hier eerst het ontstaan van Harderwijk bespreken. In de volgende uitgave komen dan de verschillende visies op de naamgeving aan de orde.

Gedurende mijn literatuur-onderzoek naar Harderwijk als vestingstad en de militaire geschiedenis van de stad, bleek dat Harderwijk eigenlijk uit het niets naar voren kwam. Ik wil hierbij een aantal veronderstellingen de revue laten passeren, die allen een historisch interessant beeld vormen van hoe Harderwijk (mogelijk) is ontstaan. Wie de meest aannemelijke veronderstelling beschrijft, laat ik in het midden, maar kennisname van de verschillende meningen is zeker boeiend, waarbij U zelf kunt beoordelen welke uitleg U het meest aanspreekt.

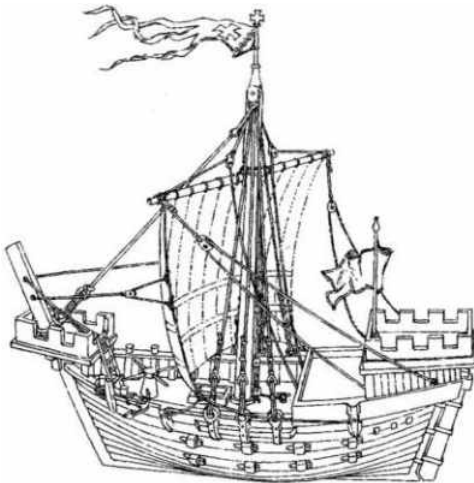
In het boek **Geschiedenis van Harderwijk** (uitgave 1998) schrijft men:

Op 11 juni 1231 komt Herderewich als uit het niets de geschreven geschiedenis binnen. En nog wel als een wat grote nederzetting. Daar wijst ten minste de term civitas op in het op die dag verleende stadsrecht.

Van Herderewich, Herderwike, Arderwike of hoe de naam in de oudste stukken ook gespeld wordt, ontbreekt elk spoor in de schriftelijke bronnen uit de periode van vóór 1231.

Ook het tot nog toe verrichte archeologische onderzoek heeft nauwelijks iets opgeleverd over "prehistorisch" Harderwijk, waarbij wel opgemerkt moet worden dat in het oudste deel van de stad - ruwweg de driehoek omsloten door de Luttekepoortstraat, Wolleweeverstraat, Grote Poortstaat en Heer Aaltsstraat - nauwelijks opgravingen zijn verricht. De nederzetting is ontstaan op een hoge plaats aan de noordoever van een beek; de Hoogstraat herinnert daar nog aan. Bezien vanuit het standpunt van de Gelderse landheer, leverde dit minstens één voordeel en één

nadeel op. Militair-strategisch gezien betekende open water gevaar, maar tegelijkertijd opende het de mogelijkheid tot handel en scheepvaart. Het belang werd nog eens vergroot door een ontwikkeling in de scheepsbouw. Tot dan toe had men uitsluitend kleine scheepjes met weinig diepgang gebruikt. Daarmee bevoer men

Een kogge

de rivieren en de kustwateren. Maar zo rond 1200 werd er een nieuw type in gebruik genomen; de Kogge. Deze was groter - kon dus veel meer lading vervoeren - en stak ook dieper. Door dat laatste was hij zeewaardig, maar het maakte hem voor de riviervaart minder geschikt. De lading moest dan worden overgeslagen van de Koggen op de zgn. Rijnschepen.

Dat maakte vervoer over eigen Gelders grondgebied - hoeveel moeilijker het transport over land ook was - aantrekkelijk. Vandaar waarschijnlijk de stadsrechtenverlening aan Harderwijk. Dit was een verdedigbare plaats op de West-Veluwe met de potentie uit te groeien tot handelsstad.

De plaats waar Harderwijk ontstond, voldeed nog aan een andere voorwaarde voor de vestiging van een nederzetting; de aanwezigheid van stromend water. Daarin werd voorzien door een beek, die vanuit het zuiden zich een weg gezocht had in de richting van het Flevomeer. Deze "Stadsbeek" stroomde ongeveer langs de Luttekpoortstraat, de Wolleweverstraat en de Bruggestraat. Aan de noordzijde ontstond Harderwijk.

In het boek **1000 jaar Harderwijk, Kerk en Bethel** (1962), geschreven door G. van der Zee, is vermeld:

In 1231, het jaar waarin Harderwijk voor het eerst wordt vermeld, moet de kleine nederzetting al zijn uitgegroeid tot een plaats van betekenis, die een goede verbinding met de zee gekregen had. Hoe de stad er vóór 1231 uitzag is niet bekend. Op 11 juni 1231 komt Herderewich als uit het niets de geschreven geschiedenis binnen. Of we nu de oorsprong van Harderwijk moeten zoeken in de gunstige ligging, als toevluchtsoord voor schepen, dan wel als wijkplaats voor de bewoners van de lagere streken (herders) kan niet worden achterhaald. Mogelijk is het ontstaan te danken aan een combinatie van beide factoren. Vast staat dat het Kapittel van St. Marie uit Utrecht bezittingen had op de Veluwe. Het beheer van deze gronden werd gevoerd vanuit de bouwhof van Selhorst, gelegen even buiten de huidige stad Harderwijk. Door de aanleg van een stapelplaats voor de afvoer van de landbouwproducten over zee en via de Vecht ontstond er een soort handelscentrum dat vissers, kooplieden, ambachtslieden en boeren samenbond.

In het boek **Bibliografie van Harderwijk** (1960) wordt het volgende geschreven:

Een historisch-geografische verkenning die ons iets mee kan delen over het ontstaan en de vorming van de Hanzestad Harderwijk, is als inleidend woord in deze stadsbibliografie zeker op zijn plaats.

De kerk van Sint Marie te Utrecht, die omstreeks 1180 tot kapittelkerk verheven werd, kreeg haar inkomsten sindsdien hoofdzakelijk uit haar door de keizer, de bisschop en vele wereldlijke heren geschonken goederen op de Veluwe, die in twee of meer compacte gebieden gescheiden waren gelegen en die uit redenen van economische- en juridische noodzakelijkheid ondergebracht waren in een organisatie die wij als hofstelsel plegen aan te duiden.

De hoven van St. Marie bevonden zich te Apeldoorn, Oene en Selhorst, waarbij de beide eerste met alle erbij behorende landerijen aan het hof van Selhorst, de Selhof, of zetelhof ondergeschikt waren. M.a.w., de hofmeiers van de beide oostelijke hoven, die de opbrengsten van de hun onderhorige boeren inden en over hen rechtspraken, waren verplicht de voogdij te erkennen van een kapittel-ambtenaar van hoger rang, die in Selhorst resideerde en dus zowel voogd als hofmeier was ten gerieve van de Utrechtse kapittelheren.

Selhorst moet als agrarische nederzetting gezien worden aan het einde van de weg dwars over de Veluwe die Deventer via Apeldoorn met de Zuiderzee verbond. Resten van deze weg vinden we nu nog in de Kampweg (noordelijk van de spoorlijn), de Hogeweg en de Hoogstraat. Verder zuidwaarts, tussen de spoorlijn en Beekhuizen is hij grotendeels overstoven. Langs deze weg werden de goederen vervoerd van de oost-Veluwe naar Selhorst en van Selhorst over zee naar de mond van de Vecht en zo verder naar Utrecht. Resten van de moedernederzetting vinden we nu nog in het typische dorps-agglomeraat dat onmiddellijk ten z.o. van de tegenwoordige stad is gelegen tussen de Frisialaan en de Broeksteeg.

Uit de functie van Selhorst is nu de opkomst van de nieuwe dochternederzetting te verklaren, die als "Fremdkörper" met een andere functie tegen de oude agrarische gemeenschap aangroeide. Selhorst was immers een typisch agrarisch, economisch en juridisch centrum, gelegen aan het eindpunt van een grote weg en werd in zijn korte geschiedenis tevens tot kerkelijke parochie. De plaats van de parochiekerk tussen Hogeweg en Hierdenseweg, is nog bekend; de plaats van de Hof kan men met stelligheid vermoeden: n.l. bezijden de oude hoofdader die gevormd wordt door de Hoogstraat en wel ter plaatse van de huidige school op de Vischmarkt. Deze oude naam van dat deel van de Vischmarkt was nog Korenmarkt tot het einde van de 19e eeuw.

Een dergelijke nederzetting is de aangewezen plaats om de vestiging van vreemdelingen aan te trekken in een tijd van oplevende handel. Die oplevende handel wijzigde de functie van Selhorst, door de vernietiging van de hoforganisatie. Was Selhorst dus een stapelplaats in oneigenlijke zin in een tijd waarin de geldfunctie afwezig was - of liever: tijdelijk verdwenen was als een noodzakelijke voorwaarde voor de hof-organisatie - dan kan men de vicus, de handelswijk, of de wijk van handelaren, die zich ontwikkelt naast de hof, als een stapelplaats in eigenlijke zin bestempelen. Die handelswijk is in wezen vreemd aan het agrarische, naar het land gekeerde Selhorst en als het ware de zee toegewend.

In het boek: **Harderwijk als militaire stad en de geschiedenis van 4 divisie** (1994), is vermeld:

Het ontstaan van de stad Harderwijk is voor een belangrijk deel gehuld in nevelen van de geschiedenis. Zeker is in ieder geval dat de eerste bewoners van het gebied geen soldaten waren.

De militaire geschiedenis van Harderwijk strekt zich weliswaar over vele eeuwen uit, maar gaat niet terug tot de eerste bewoning van het gebied.

Voor de oorsprong van Harderwijk moeten we terug naar de 11e eeuw. Toen vond in de kustgebieden van de Zuiderzee een verandering in de waterhuishouding plaats, waardoor deze droger werden en als woonplaats konden dienen. Op de hogere gronden van de streek waar nu Harderwijk ligt, ontstond in deze periode een boerengemeenschap. Aangezien op deze plek een beek in de Zuiderzee uitmondde, vestigden zich hier eveneens vissers en kooplui.

Duidelijk is waarom Graaf Otto II Herderewich tot stad verhief. In deze periode nam het economische- en militaire belang van de noordrand van de Veluwe namelijk geleidelijk toe. Het was een belangrijk doorgangsgebied tussen Holland en de IJsselsteden, dat in tegenstelling tot de woeste Veluwe, goed begaanbaar, vruchtbaar en relatief dichtbevolkt was.

In het boek **Harderwijk, zesmaal beschreven** (1598 - 1639 - 1648 - 1654 - 1741 - 1844), vinden we ook een aantal interessante verhalen:

Georg Braun schrijft in 1598 over de ligging het volgende: "Harderwijk, een stad in het hertogdom Gelre, veilig en mooi gelegen aan een bocht van de Zuiderzee, duidt naar veler opvatting een schuilplaats, toevluchtsoord van herders aan, of een baai. Want wijk betekent zowel bocht of teruggang van het zeewater als schuilplaats. Zo spreken we van Brunswijk, Danswijk, Oosterwijk enz.

Op dezelfde manier wordt het gebruikt voor de zee en voor het land om in beide gevallen die plaats aan te geven waar men zich aan gevaren kan onttrekken. Zoals men zich op zee van golven en stormen terugtrekt naar een kalme bocht, zo kan

men zich van gevaar op het land terugtrekken naar vrienden en deze groep om zich te verdedigen noemen we een wijk, waarmee we “wijken” en “gevaar ontwerpen” bedoelen. Met die bedoeling immers bouwen we een groot aantal huizen, om gezamenlijk een aanval van vijanden of wilde dieren af te slaan, waaraan de bewoners van ieder huis afzonderlijk geen weerstand zouden kunnen bieden.

Harderwijk werd aan een bocht of uitloper van de Zuiderzee - die heel rijk is aan allerlei vis - gevestigd. In het zuiden en aan de overige zijden heeft de stad tuinen, boomgaarden, bouwland, kampen en velden, geschikt voor het weiden van vee en het verbouwen van allerlei graansoorten.

Verder zijn er bossen die voldoende hout leveren. Zo komt het dat men hier van weinig toch goed kan leven en dat veel mensen, die het elders door noodlot of gebrek niet makkelijk gaat, van alle kanten naar Harderwijk komen”.

Het boekje **Harderwijks Sextet** (1981) verhaalt:

“De eerste nederzetting. Over het ontstaan van Harderwijk zijn geen duidelijke gegevens bekend. Waarschijnlijk is de nederzetting ontstaan bij een stapelplaats van landbouwproducten. Deze landbouwproducten waren afkomstig van de op de Veluwe gelegen landgoederen van het Kapittel te Utrecht.

Via de Zuiderzee en de Vecht werden de landbouwproducten per schip naar Utrecht vervoerd.

De nederzetting lag evenwel niet aan zee. Vóór Harderwijk lag toen een uitgestrekt veengebied...In de vroege 13e eeuw is dit veen weggeslagen en pas daarna werd Harderwijk een vissersplaats en handelsstad”.

In het boek **Landschap en Plaatsnamen van de Noordwest- Veluwe** (1991) schrijft de auteur:

Omstreeks het jaar 700 was de plaats waar nu Harderwijk ligt nog ± 5 km verwijderd van de kust. Het kustlandschap was een moerassig gebied, afgewisseld door wat hogere, langgerekte zandgebieden, de zgn. dekzandruggen. Dat waren de plaatsen waar het eerst nederzettingen konden ontstaan.

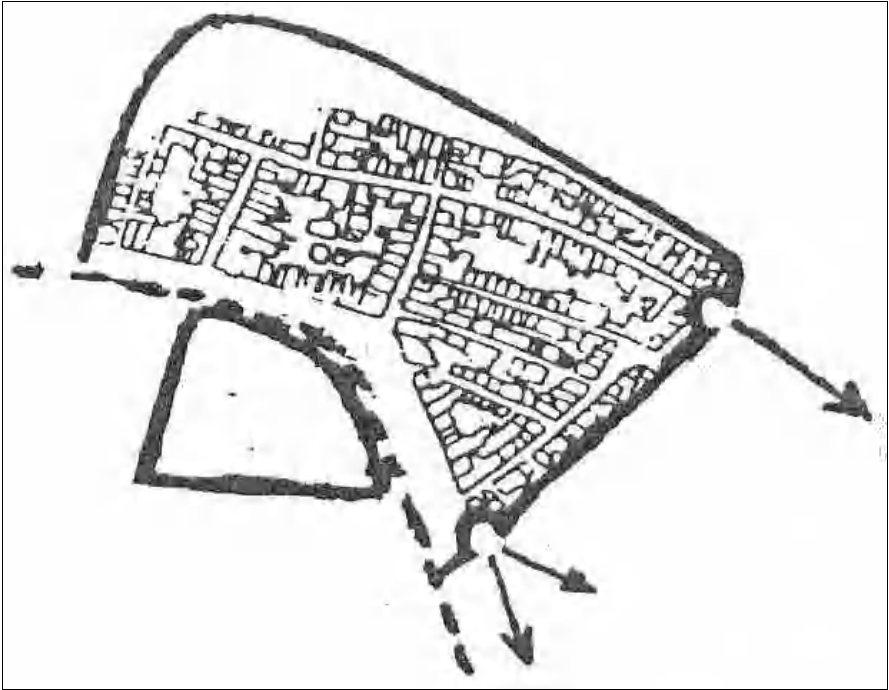
In de 12e eeuw was het water verder in zuidelijke richting opgerukt en de kustlijn kwam toen in grote trekken overeen met die van tegenwoordig. Opgravingen en bodemonderzoek hebben duidelijk gemaakt waar de drassige, voor landbouw ongeschikte gronden waren en waar al vroege bebouwing mogelijk was.

Op basis van de gegevens uit het bodemonderzoek en uit de talrijke vondsten heeft E.J. Feenstra kunnen aantonen dat omstreeks of kort na 1150 op het zandgebied Vuldersbrink of iets ten noorden daarvan, de nederzetting werd gesticht die kort daarna de naam Harderwijk kreeg.

De auteur H. Safatij schrijft in zijn boek **Verborgene steden** (1990) (stadsarcheologie in Nederland):

Harderwijk is ontstaan tussen omstreeks 1150 - toen de verbinding met open water verbeterd werd - en 1231, het jaar, waarin de nederzetting stadsrecht kreeg. Het

oudste Harderwijk lag waarschijnlijk op het hoge zandgebied van de Vuldersbrink. Bodemkundige waarnemingen vanaf 1979 hebben het vermoeden bevestigd dat onder het tracé Luttekepoortstraat-Wolleweverstraat-Bruggestraat een beek naar

Afbeelding bij het artikel van Feenstra, in "Vittepraetje" maart 1999, over de ontstaansgeschiedenis van Harderwijk, voorstellende de omgeving Vuldersbrink met de Luttekepoort. (naar het Luttk Loo) en rechts de Grote Poort

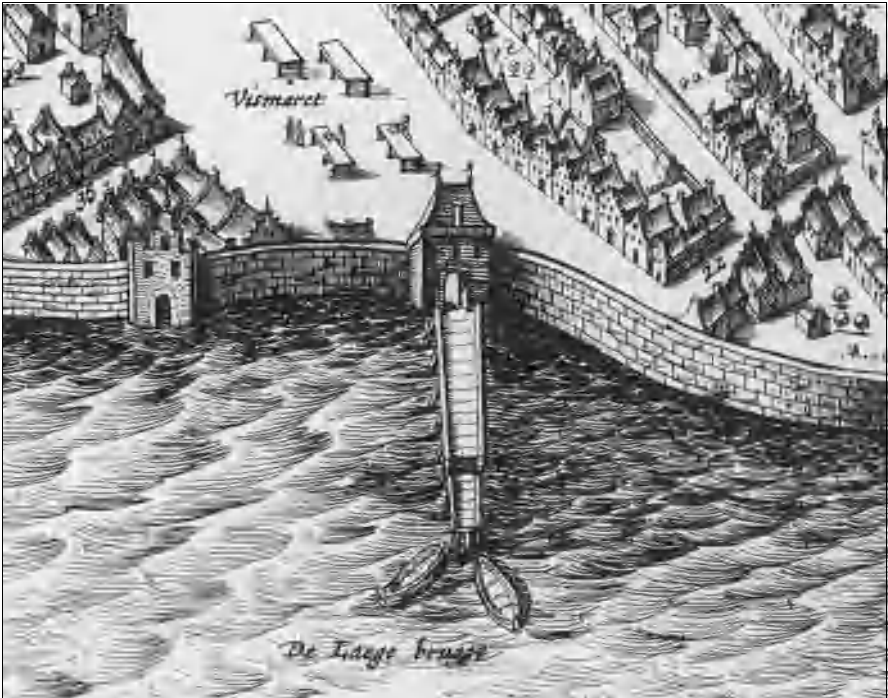
zee stroomde, via de plaats waar later de haven van Harderwijk werd aangelegd. In 1423 werd deze beek naar het westen verlegd; zij stroomde toen achter de Grote Kerk langs naar zee.

In het boek **Van Flevo- tot IJselmeer** (ca. 1930-1940) is vermeld:

De tweede en voornaamste haven aan de Veluwekust is Harderwijk. Men vraagt zich af hoe een zoo belangrijke nederzetting als Harderwijk in vroeger tijd is geweest, zich in deze onvruchtbare streken kon ontwikkelen?

De oplossing hiervoor is, dat op deze plaats de groote heirweg het dichtst de kust naderde. Zodoende werd dit stadje enerzijds een pleisterplaats voor het verkeer te land en aan de andere kant een haven, waar de goederen konden worden overge-

laden uit de schepen op de wagens, waarmede zij langs den grooten weg verder het land in werden getransporteerd.

Detail (Vischpoort) uit de kaart van Nic. Geelkercken (1639)

Tot zover de weergave van enkele veronderstellingen die ik bij mijn onderzoek ben tegengekomen.

Kunt U als lezer een aanvulling geven, dan hoor ik dat graag en zal daar t.z.t. verslag van doen.

130 jaar Hotel Baars in beeld

N.C.R.. de Jong

P.G. Baars nam in 1875 het logement-hotel van Johannes Petrus Ducroix over. Pas in 1906 kwam de naam Baars op de gevel te staan. Tegenwoordig is de naam Best Western Hotel Baars.

Omstreeks 1910

Interieur

De vijftiger jaren

Anno 2005

Harderwijk, 200 jaar geleden (Uit het Oud Rechterlijk Archief)

Alzo **Arend de Wilde** op Saturday den 4 Augustus 1804 **Adriaan van Dalen** gescholden heeft voor Schelm, zo condemneren Schepenen recht doende in naam en van wegen het Bataafsche Volk, hem in een boete van 3 Hfl. Cum expensis.

Gepron.d. 7 September 184

Alzo **Adriaan van Dalen** op Saturday den 4 Augustus 1804 **Arend de Wilde** een klap gegeven heeft condemneren Schepenen recht doende in naam en van wegen het Bataafsche Volk, hem in een boete van 5 Hfl cum expensis

Gepron.d. 7 September 1804

Alzo **Brand Eijberzen** Saturday d. 8 December **Jacoba Tijmens** een klap gegeven heeft, condemneren Schepenen recht doende in naam en van wegen het Bataafsche Volk, hem in een Boete van 5 Hfl. Te betalen binnen tweemaal 24 uren. cum expensis.

Gepron.d.10 September 1804

Alzo **Willem Rizerzen** Sunday d.30 December II **Jacoba Brouwer** een klap gegeven heeft, condemneren Schepenen recht doende in naam en van wegen het Bataafsche Volk, hem in een Boete van 5 Hfl. Te betalen binnen driemaal 24 uren alsmede in de kosten.

Gepron.d. 7 Jan. 1805

Alzo **Teunis Kappers** op den eersten Kerstdag I.I. (1804) in zijn huis publiek **voor de fiool heeft laten dansen**, niettegenstaande hij voor eenige tijd serieus is gwaarschuid zulks in zijn huis niet toe te staen, condemneren Schepenen recht doende in naam en van wegens het Bataafsche Volk, denzelven in een boete van 4 daalders, alsmede in de kosten.

Gepron.d. 18 Jan. 1805

Wie is wie ?

N.C.R. de Jong

In het Vittepraetje van december jl. toonde ik nevenstaande foto, die ter gelegenheid van het 35 jarige bestaan van de patroonsorganisatie van bakkers in 1937 was gemaakt.

Ik vroeg u of u me kon helpen met de namen van deze bakkers.

Mevrouw Schiffmacher gaf mij de volgende namen:

v.l.n.r. Hulleman (Donkerstraat), Heetebrij (Smeepoortstraat), Kluiver (Kleine Marktstraat), Ten Broeke (Smeepoortstraat), Jan Koot (Vijhestraat),? en Ruiter (Wolleweverstraat).

Zoals u ziet ontbreekt er nog één naam. Er wordt getwijfeld of het Poelgeest uit de Hondegatstraat of een ander was.

De volgende foto komt uit Gelderland in woord en beeld (6 november 1937) en laat ons een Hierdens meisje in klederdracht zien.

Wie is zij?

U kunt schrijven naar:

Redactie Vittepraetje t.a.v. Wie is wie?

Postbus 210, 3840 AE Harderwijk of bellen naar 0341-421342 (N.C.R. de Jong)

Stamboom.nl nu ook op Thematis Erfgoedportaal

De genealogische site **www.stamboom.nl**, een database met genealogische informatie van particulieren die via de afdeling Computergenealogie van de Nederlandse Genealogische Vereniging beschikbaar wordt gesteld en een schat aan genealogische informatie biedt, is nu ook doorzoekbaar via het **Thematis Erfgoed Portaal**.

Het **Thematis Erfgoed Portaal** geeft toegang tot miljoenen objecten uit beelddata-banken, bibliotheken, kranten en tijdschriften, archieven, akten en registers, genealogische data-bases, musea en catalogi van **Nederlandse erfgoedinstellingen**.

Het Thematis platform, dat de motor van het Erfgoed Portaal vormt, zorgt ervoor dat via het zoekmodel de aangesloten en geselecteerde databases integraal en gelijktijdig worden doorzocht. Uniek aan deze methode is dat de informatie uit de verschillende data-bases niet eerst centraal samengebracht en geïndexeerd hoeft te worden.

De selectie van de gewenste soorten van informatie, regio's en aanbieders bepaalt welke data-bases worden doorzocht. Via vrije zoektermen, personen, onderwerpen, plaatsen en/of perioden wordt bepaald welke informatie uit de databases wordt geselecteerd.

Zoekvragen worden rechtstreeks uitgevoerd op de data-bases van de in Thematis participerende instellingen. De informatie is daarom altijd up-to-date.

Op het Thematis Erfgoed Portaal dat eind vorig jaar met ca. 50 aangesloten data-bases van ca. 15 instellingen van start ging, worden wekelijks nieuwe data-bases aangesloten. De huidige deelnemers zijn: Apeldoorns Archief CODA, Brabant Historisch Informatie Centrum, Drents Archief, gemeente- of stadsarchieven van Barneveld, Den Bosch, Ede, Rotterdam, Nijmegen en Den Haag; Historisch Centrum Leeuwarden, Historisch Centrum Overijssel, Nieuw Land Erfgoedcentrum, Regionaal Historische Centra van Bergen op Zoom en Eindhoven, SAB Deventer, TOP-Diva, Tresoar (Fries archief), het Zeeuws Archief en nu dan ook de afdeling Computergenealogie van de NGV.

Wat er aan vooraf ging.

Antieke wichelroedeloper

Een zekere Gustav, Freiherr von Pohl heeft in 1932 de aardstralen “uitgevonden”. Deze baron beweerde dat zogenoemde “wateraders” gevaarlijke stralen uitzonden, die hij met een wichelroede kon aantonen.

Deze aardstralen kwamen naar boven in smalle banen, met duidelijke scherpe begrenzingen, aldus de Freiherr.

Al in 1937 kwamen Duitse onderzoekers tot de conclusie dat die aardstralen illusies waren. Freiherr von Pohl maakte niettemin school en een zekere Mieremet begon na 1945 aardstralenkastjes aan de man te brengen in Nederland, ter neutralisatie van schadelijke straling. In ons land werden na de oorlog duizenden aardstralenkastjes verkocht. Zelfs het ministerie van Justitie liet twee kastjes

plaatsen. Toen dit alles zo’n hoge vlucht leek te nemen, stelde de KNAW¹ een onderzoek in; dit onderzoek werd uitgevoerd door een commissie onder leiding van professor Clay².

Het onderzoeksrapport liet niets heel van de beweringen van wichelroedelopers. In elk geval waren de kastjes die ze verkochten waardeloos.

Het KNAW-rapport meldde onder meer dat de literatuur waarin het bestaan van aardstralen werd verdedigd tal van overgangen bleek te bevatten van erkende wetenschappelijke gegevens naar ongefundeerde speculaties. Deze laatste werden in de hand gewerkt door het feit, dat de schrijvers vaak de erkende wetenschappelijke gegevens niet of verkeerd begrepen hebben.

Najaar 1948, in Harderwijk.

Op 17 november stelt het raadslid F. Poorter de volgende schriftelijke vragen aan B&W³:

1e Is het U bekend dat Aardstralen nadelig zijn voor de gezondheid?

2e Is het U bekend dat door Wichelroedelopers de aanwezigheid van Aardstralen kan worden geconstateerd?

Vervolgens vraagt hij B&W of het bij een bevestigend antwoord niet gewenst zou zijn om bij de bouw van nieuwe woningen de bodem van tevoren te laten onderzoeken op de aanwezigheid van schadelijke aardstralen. Als reactie op deze vragen stuurt B&W een notitie met als onderwerp Aardstralen aan de gemeenteraad voor de raadsvergadering van 25 november³. In dit stuk wordt ook beschikbaar gekomen informatie uit andere bronnen aan de orde gesteld, zoals een ingezonden brief van de voorzitter

van de wetenschappelijke onderzoekscommissie prof. dr.J. Clay in "Het Parool" van 19 november, waarin de vloer wordt aangeveegd met het geloof in aardstralen.

Het antwoord van B&W op de vragen van raadslid Poorter getuigt van nuchterheid:

- ad 1 Het is ons niet bekend dat aardstralen nadelig zijn voor de volksgezondheid.
- ad 2 Het is ons niet bekend dat door wichelroedelopers de aanwezigheid van aardstralen kan worden geconstateerd.

Verder achten wij het vaststellen van aardstralen door wichelroedelopers wetenschappelijk niet aanvaardbaar. Wij achten het niet gewenst om bij de bouw van woningen door de gemeente van tevoren de bodem te laten onderzoeken op de aanwezigheid van schadelijke aardstralen.

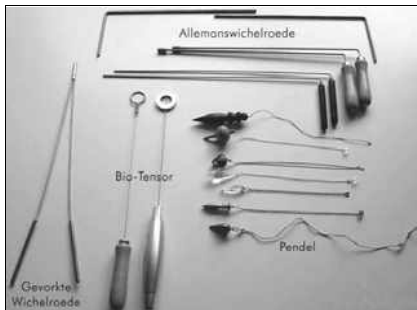
Als het punt in de raadsvergadering behandeld wordt merkt de heer Poorter op dat: "aardstralen wat nieuws zijn. Onbekend maakt ook onbeminde, vandaar dat B&W zich wel wat vlug van mijn vragen hebben afgemaakt. Er is wel degelijk een groot belang voor de bevolking bij betrokken".

Poorter overweegt nog hoe hij hierop zal terugkomen. Het onderwerp komt echter in de notulen van de volgende raadsvergaderingen niet meer voor!

Achtergrond.

Uit wat er bewaard is gebleven over het gedoe rond aardstralen/wichelroedes in Harderwijk eind 1948 krijgt men de indruk dat het een min of meer gecoördineerde actie van enkele burgers betrof, zoals uit het volgende moge blijken.

- 1 De vragen van Poorter dateren van 17 november.
- 2 In het "Technisch Weekblad" van 18 november wordt een vraag over aardstralen beantwoord, waarbij men zich wat op de vlakte houdt over hun bestaan. Dit artikel werd direct door de heer Salomon en de fa. ten Hove uit Harderwijk naar B&W gestuurd.
- 3 In het "Schildertje" van 19 november staat een redactioneel artikel "Aardstralen en Volksgezondheid" waaruit hier het volgende geciteerd wordt: "In vele huizen en stallen zijn plaatsen waar de aardstralen hun

Verskillende wichelroedes

vernielende werk verrichten en de gezondheid van mens en dier aantasten. Zo ook als twee varkenshokken naast elkaar liggen, waarvan in het ene hok het varken een normale groei heeft, terwijl in het andere hok het varken een sukkelkje blijft. [-enz.-] In verband met bovenstaande verwijzen wij naar de advertentie in dit nummer”.

- 4 De advertentie in dit nummer van het “Schildertje” is er één van Luc. Schmidt, wichelroedeloper te Harderwijk.

Tenslotte.

De grote naoorlogse uitbreiding van Harderwijk lijkt toch nog redelijk gelukt te zijn zonder wichelroedelopers.

Voor aardstralen en aanverwante zaken blijft gelden dat je er of niet of wel in gelooft, net zoals dat een halve eeuw geleden al het geval was. Tot nu toe is het in ieder geval onmogelijk gebleken om hun bestaan wetenschappelijk verantwoord aan te tonen. Daarmee wil niet gezegd zijn dat er in deze tijd geen belangstelling voor “stralingszaken” meer is.

Het CDA Tweede Kamerlid dr. ir. Antoinette Vietsch stelde hierover schriftelijke vragen met betrekking tot het “VROM-gebouw” die op 19 november 2004 door minister Sybille Dekker werden beantwoord. De minister antwoordt ongeveer dat er biopolers (om stralingen te neutraliseren) voor het stiltecentrum in het ministerie van VROM werden aangeschaft omdat sommige personeelsleden in aardstralen geloofden. Het stiltecentrum droeg bij aan het doel te "streven als goed werkgever naar gemotiveerde werknemers, die met geestdrift hun werk doen". (De biopolers werden in enkele muren geplaatst).

Noten.

- 1 Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen.
- 2 Prof.dr. J. Clay was hoogleraar te Amsterdam en tevens verbonden aan het Natuurkundig Laboratorium.
- 3 Inv. 553 Secr. archief 1944-1960; Notulen raadsvergaderingen: 1948-III

Het 25-jarig kroningsjubileum van Koning Willem III T. Goossens

Festiviteiten in Harderwijk

Dankzij het archief van de feestcommissie is er veel bekend over de gang van zaken rondom dit jubileum op 12 mei 1874. De commissieleden zijn afkomstig uit het gemeentebestuur, het gemeentepersoneel, het onderwijs, het bedrijfsleven en militaire kringen.

Enige stukken van algemene aard verdienen zeker de aandacht. Zo is er een brief van de "Nederlandsche Vereeniging tot beperking van openbare dronkenschap". ***Hierin staat: "een beroep op den gezonden zin van het Nederlandsche volk, opdat het toone dat het in staat is waardig feest te vieren en dat zijne vreugde niet afhankelijk is van buitensporig genot van dat wat het verlaagt en verdierlijkt. Het viere feest waardiglijk, d.i. met blijden maar nuchteren zin"***. Verder zijn er voorstellen voor geschikte feestliederen, zoals "Wien Neerlandsch bloed in de aders vloeit, van vreemde smetten vrij" en "Koninklijk Gebed". Het laatste kan gezongen worden op de melodie van het Wilhelmus en bestaat uit 6 coupletten. Als typerend voorbeeld volgt nu het 4de couplet:

Langs Oosten, Westerstranden
Waait vrolijk mijne vaan
Beschermt de nijvre handen
En vuurt den handel aan
De landbouw, visscherijen
En wetenschap en kunst
Zij mogen wel gedijen
Door 's Heeren dierbre gunst

Voor de feestviering in de gemeente **Harderwijk** wordt een driedaags programma bedacht.

Maandag 11 mei

10.00 uur feestviering in de school te Hierden

14.00 uur uitdeling aan behoeftigen uit Harderwijk en Hierden in het Waaggebouw aan de Markt

Dinsdag 12 mei

herdenkingsdiensten in diverse kerken

11.00 uur feestviering in de Armenschool

12.00 uur feestviering in de Burgerschool

17.00 uur feestviering in de Bewaarschool

13.00 uur parade van het Garnizoen en de Schutterij op de Markt, gevolgd door een muziekkuitvoering

13.00 uur receptie voor burgerlijke - en militaire autoriteiten en commissies door de Burgemeester op het Stadhuis

14.30 en 20.00 uur

allegorische optocht door de binnenstad met als thema de hulding van **Hertog Willem II**¹ in Harderwijk op 20 juli **1538**, daarna verlichting van de gemeentelijke gebouwen op de Markt en een Vauxhall² in de Concertzaal op de Markt

Woensdag 13 mei

14.00 - 16.00 uur

muziek op het plein bij de Grote Kerk door muziekkorpsen van de Schutterij en het Militair Werfdepot

20.00 uur Groot Militair Assaut³ en een concert door de Onderofficieren Zangvereniging in de Concertzaal op de Markt

In het, op oranje papier gedrukte, Overveluwsch Weekblad van zaterdag 9 mei laat het gemeentebestuur de tekst van een felicitatiebrief aan de Koning afdrukken:

"Sire! De Gemeenteraad van Harderwijk wenscht niet achter te blijven waar het geldt hulde te brengen aan Neerlands Koning op den gedenkwaardigen Nationalen feestdag van 12 Mei. Dankbaar erkent de Raad het voorregt aan het Nederlandsche volk vijftieng jaren lang geschonken, in rust en vrede, onder toenemende welvaart door Uwe Majesteit te zijn geregeerd; met opregte dankbaarheid waardeert de Raad het voorregt in Uwe majesteit steeds te mogen zien den beminden Constitutionelen Vorst, aan wiens troon de Grondwet en de liefde van zijn volk den krachtigsten steun geven. De band die Nederland aan Oranje sinds eeuwen verbindt, is daardoor onverbreekbaar geworden. Dat bewijzen de met groen getooide straten en heiningen; de duizenden vlaggen die in alle Gemeenten van Nederland worden uitgestoken, de ontelbare feestliederen die alom worden gezongen, geheel Nederland juicht en verblijdt zich met Uwe Majesteit in het te vieren zilveren Kroningsfeest. Ook in onze Gemeente wordt de juichtoon gehoord, die feestklank vernomen, en de Raad is zeer zeker ook in deze de tolk van al de ingezetenen, wanneer hij Uwe Majesteit met dit adres zijn eerbiedige hulde en gelukwenschen aanbiedt, met den opregten wensch dat Nederland nog een reeks van jaren Uwe Majesteit als Koning moge bezitten".

Het Overveluwsch Weekblad van de volgende zaterdag is voor bijna de helft gewijd aan het verslag van de feestviering:

"Nooit heeft Harderwijk zulk een feestelijk aanzien gehad als nu bij 's Konings Zilveren Kroningsfeest. Niet alleen dat de Veluwsche dennenbosschen hun rijksten lentedos hebben afgestaan om de straten in prachtige groene wandeldreven te herscheppen, niet alleen dat de Oranjevaan van den toren van 't Gemeentehuis boven de nationale driekleur uitwaait, die ook van het hoogste punt der Kerk tot verre in zee zichtbaar is en verkondigt dat Harderwijk feest viert - overal, uit iedere woning, boven elk met frisch groen versierde huisdeur wappert de geliefde vlag, afgewisseld met den oranjewimpel, hier en daar met toepasselijke opschriften, alle getuigenis afleggende van het ééne en ondeelbare gevoel dat alle harten ver-

vult. Smaakvolle decoraties streelen het oog, hetzij met den rijkdom van bloementooi of de schittering van kleurenpracht aanschouwt; de visschersvloot die rijk gevlagd en gewimpeld op de reede ligt; hier de smaakvolle versiering van het marktplein, daar de opgerichte eerepoorten, ginds

Gezicht in de Wolleweverstraat

12 Mei 1874

Ter gelegenheid van het Zilveren Kroningsfeest van Z.M. den Koning Willem III

de door bloemkransen en guirlandes verbonden huizenrijen - overal, in de woningen der rijken, zoowel als der armen, geen plekje uitgezonderd, of er prijkt feestgroen; ieder heeft medegewerkt om het feestelijk aanzien der stad te verhoogen; en zoo wij geen namen noemen van hen die uitmuntten boven anderen, dan is het alleen om enkelen niet te kwetsen die evenzeer hun best hebben gedaan. Voegt daarbij de feestelijke stemming des gemoeds. Geen enkele wanklank: overal bereidwilligheid om mee te doen, wedijver om meer te doen dan anderen, nergens een spoor van gedwong-

en meedoen. Wie nog twijfelen mocht aan de algemeene liefde voor Vorst en Vaderland, die wordt hier overtuigd dat het geluk, hetwelk Koning Willem III ten deel valt, weerklinkt in ieders hart, en dat zeker nooit oprechter en blijder gejuicht wordt dan hier, als de kreet van Leve de Koning! of Oranje-boven! wordt aangeheven".

In deze sfeer van eensgezindheid blijven er maar 2 dingen over die de sfeer kunnen bederven. Ten eerste is dat de brandgevaarlijke combinatie van gasverlichting en de gevelversiering met dennentakken. Bij de tapperij van Jacobus Bloemkolk in de Burgtstraat ontstaat daardoor een begin van brand, maar die kan snel geblust worden. Verder blijkt de weersgesteldheid op dinsdag aanleiding te zijn tot de afgelasting van de tweede optocht en de verlichting van de Markt. Gelukkig wordt het weer op woensdag gaandeweg steeds beter en kunnen deze activiteiten alsnog doorgaan.

Het is een belangrijk gegeven dat er geen enkele verstoring van de openbare orde is geweest. Hiermee laat Harderwijk dus zien dat feestvieren volgens de principes van de "Nederlandsche Vereeniging tot beperking van openbare dronkenschap" mogelijk is.

In de proclamatie van de Koning wordt zijn waardering voor zijn onderdanen breed uitgemeten. Hij eindigt als volgt: "Op Mijn vijftiengjarige feest zie Ik Mij aan het hoofd van een trouw en gelukkig Volk, en de hechte band, door onze geschiedenis geweven, die heden, zoo innig als ooit te voren, Mijn Huis en Mijn Volk verbindt, boezemt allerwege eerbied in. Dat vervult Mijn hart met diepgevoelde erkentelijkheid. De blijde toonen, die alom in den lande zich jubelend doen hooren, getuigen dat een zelfde gevoel allen bezielt. Ook uit onze eenstemmige vreugde spreekt luide de eendragt, die onze magt maakt. Gaan wij zóó, naauw vereenigd, op den tot hiertoe gevolgdten weg voort! Spannen wij, elk in zijn kring, onze krachten in, om de belangen van het Vaderland, dat ons dierbaar is, te bevorderen, om het op de plaats, die het te midden der beschaafde volken inneemt, met eere te handhaven".

Nawoord

Het 25-jarig jubileum van zijn achterkleindochter Beatrix heeft niet een overeenkomstige feeststemming veroorzaakt, maar daar staat tegenover dat het feest van 1874 één van de weinige gelegenheden was om het "oranjegevoel" te laten blijken. De verjaardag van het staatshoofd werd in die tijd nog niet jaarlijks gevierd (wel zijn 70ste in 1887) en bovendien was dit het eerste 25-jarig jubileum sinds Koning Willem I. Na het uitsterven van het koningshuis in de mannelijke lijn, zijn er vrouwen op de troon gekomen en is het gangbaar geworden om elk jaar de verjaardag van het staatshoofd te vieren.

noten

- 1 Willem II werd op 20 februari 1538 te Arnhem geïnstalleerd als Hertog van Gelderland en Graaf van Zutphen. In Harderwijk herstelde hij orde en gezag, waardoor er een einde kwam aan een periode van onrust. Op 20 juli 1538 werd hij door Harderwijk gehuldigd tijdens een feestelijke intocht. N.B. deze historische gegevens zijn ontleend aan een verklaring van de feestcommissie.
- 2 voorstelling, al dan niet met muziek, in uitbundig verlichte zaal.
- 3 wedstrijd of demonstratie met geweer of degen.

Enige tijd geleden kwam ik in het bezit van een adresboek van Arnhem. Het bewuste boek is inmiddels bijna 70 jaar oud en het is opmerkelijk te zien wat er gedurende zo'n periode verandert.

Te beginnen met de inhoudsopgave, destijds de "alphabetische inhoud" genoemd, valt het op dat er toen al instellingen waren die nu nog bestaan zoals de ANWB, Rijksarchief in Gelderland, de Voogdijraad, de jeugdherberg enz. Echter, ook veel verenigingen en instellingen zijn inmiddels verdwenen. Toch is het aardig, alleen al omwille van de bloemrijke benamingen, er een paar te noemen. Wat te denken van:

De Aartsdiocesane vereeniging tot bescherming van meisjes

De Antirevolutionaire Kiesvereeniging

Het besteedelingshuis (vanzelfsprekend één Protestants en één Rooms-Katholiek)

De Ned. Vereen. tegen Vallende Ziekten

De Vereeniging tegen misbruik van den Trekhond - en tot slot

De Damesvereeniging tot het bezoeken van arme zieken.

Na een opgave van de samenstelling van de regering (Colijn was toen minister van Koloniën en voorzitter van den Raad van Ministers), de beide Kamers der Staten-Generaal, het provinciebestuur alsmede het gemeentebestuur en de gemeentelijke diensten, volgt een zeer gedetailleerde opgave van alle mogelijke verenigingen en instellingen. Na dit alles te hebben doorgewerkt, zijn we uiteindelijk beland op pagina 174(!) waar we te weten komen waar Aalderen(B.W.van) woont. Dit gaat zo door tot pagina 612, alwaar Zijverden(J.van) de laatste bewoner is die wordt vermeld. Wie nu denkt dat dit het was, komt bedrogen uit, want van pagina 613 t/m 744 worden ook nog de inwoners van een paar kleine plaatsen rondom de stad genoemd.

Het boek gaat verder met wat wordt genoemd "Alphabetische lijst der voornaamste straten, met opgaaf der bewoners". Zo lezen we hier, dat op het adres Achter den Toren, op Nr.1 J. Mijnhart woonachtig is en als laatste is vermeld dat aan de Zijpendaalseweg no. 50 H. van Hunen resideert. Het laatste gedeelte van het boek is gewijd aan een opgave van beroepen, bedrijven, enz. beginnend bij Aannemers en Bouwmeesters van Publieke Werken en eindigend bij Zonneschermen. Tenslotte vinden we in het boek een uitvouwbare stadsplattegrond. Vermeldenswaardig is, dat niet alleen namen en adressen worden vermeld, maar ook het beroep. En dit is nu eigenlijk het meest interessante aan dit boek, want zo goed als verenigingen en instellingen zijn verdwenen, zo zijn er ook beroepen waarvan we nauwelijks nog weten dat ze bestonden, maar die toch nog

wel herkend kunnen worden.

Als voorbeeld kan o.a. dienen de perroncontroleur, de pakhuisknecht (later magazijnbediende en tegenwoordig de logistiek medewerker). De stoker, de voerman, de mandenmaker, de petroleumventer, de zadelmaker en de turfventer, het zijn allemaal beroepen die ons niet onbekend voorkomen.

De Mandenmaker afb. collectie Luyken

De Zadelmaker afb. collectie Luyken

Maar wat te denken van de volgende benamingen? Hospitaalbediende, dienstman, armenbezoeker, safebediende, hulpconductor, brieven-gaarder zeeftenmaker, steenbaas, schaalknecht, houtagent, lampenist en ritueel snijder. Het zijn beroepen, die voor de meeste van ons (waarschijnlijk) onbekend zijn. Mochten er lezers zijn die namen en betekenissen van uitgestorven beroepen kennen, laat het mij dan weten op tel. nr.413498. Mailen kan ook naar gjcberends@planet.nl

De Voerman

De Canadezenkoorts

J. Hesselink

Onderstaand lied (gedicht) diepte ik weer op uit mijn geheugen, n.a.v. de lezing op 28 februari 2005 van mevrouw Greddy Huisman: "Trees heeft een Canadees."

Ik heb genoten van de lezing in de Plantagekerk en veel herinneringen kwamen weer boven uit mijn jeugd!

Kort na de oorlog kwam een Nederlandse militair uit Dordrecht vaak bij ons over de vloer in de Frisialaan en speelde en zong dit lied!

De Canadezenkoorts

Wij leefden jaren onder druk, van het regime der Nazi
Maar gelukkig kwam toen eindelijk in Frankrijk de invasie
Zij kwamen met een sneltreinvaart ons werelddeel bevrijden
Maar voor de rest, helaas, kwam de Moerdijk tussenbeide.

Maar eind'lijk kwam de grote dag,
dat ik de Canadezen zag.
Het werd de hoogste tijd, want ach ,
er viel niets meer te bikken.

Mijn vrouw, die uit het venster hing,
één en al bewondering.
Ze riep "Hallo, boys, maak het swing!"
"Ga uit de weg, jij stommeling!"

En die laatste dat was ikke!
Sindsdien is zij niet meer "normaal",
maar lijdt zij aan de nieuwste kwaal:
Mijn vrouw heeft Canadezenkoorts,
zij is niet te genezen.

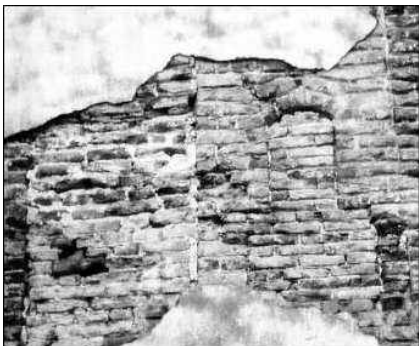
Zij danst, drinkt whisky enzovoort,
alleen met Canadezen!
Haar Engels is niet al te best,
't Is "Yes" en "No" en voor de rest,
doet zij het met gebarenspeel!
Van kiss en kiss, je weet het wel.
Een hand een zontje enzovoort.
DE CANADEZENKOORTS !!

't Klooster geeft zijn geheimen prijs.

N.C.R. de Jong

Door het strippen van de binnenzijde van het Klooster kwamen allerlei bouw-historische elementen te voorschijn. Het is niet de eerste keer dat het gebouw overblijfselen van vorige gebruikers het daglicht toonde.

Bij het verwijderen van de pleisterlaag van de noordwest gevel in 1986/87 kwamen veel bouwsporen voor de dag, n.l. diverse gemetselde gevel-openingen, bogen, hanenkammen en een gemetseld kruisvenster.

Dichtgemetselde gevelopening

Hanankam

Nu alle plafonds verwijderd zijn, kwamen alle moerbalken met sleutelstukken te voorschijn. De vorm en de versiering van de sleutelstukken kan de bouwhistoricus helpen bij de datering van het gebouw. Er werden twee verschillende sleutelstukken aangetroffen. Dit kan wijzen op een verbouwing of uitbreiding van het gebouw. De kapconstructie laat zien dat deze niet uit de kloosterperiode stamt. De over-

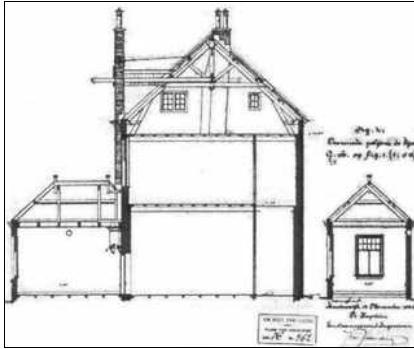
Sleutelstuk

Sleutelstuk

kapping is in 1903 geheel vernieuwd. Het kloostergebouw was toen magazijn van defensie. De ramen stammen uit verschillende periodes. In de zuidoostgevel (Doelenstraat) bevindt zich een voormalig kruiskozijn.

Op de eerste verdieping kwam een deel van de oude vloer te voorschijn.

Kapconstructie 1903, tekening en uitvoering

De laatste vondst betrof een drietal dichtgezette vorktraceringen in een van de oostmuren van het gebouw.

Voormalig kruiskoosijn

Vorktracering

Naast het vastleggen van de gevonden bouwhistorische elementen vindt er ook een dendrochronologisch onderzoek plaats. Door het vergelijken van de jaarringen van het hout kan men de ouderdom van het hout bepalen.

Op het ogenblik is het nog veel te vroeg om conclusies te trekken, maar het geeft wel aan hoe historisch interessant dit monument is.

Noot: Foto's N.C.R. de Jong

Deze keer weer eens een Hierdense familie. Voor veel mensen een bekende. De kwartierdrager, Rende Poolen, is inmiddels met pensioen, maar veel Hierdenaren hebben hun fiets bij hem laten repareren of er een nieuwe gekocht.

Rende is getrouwd met een meisje uit het grote geslacht Brouwer. Hoe de familie aan de naam Poolen komt weten we niet. Van dezelfde voorouders, één generatie verder, stamt de familie "de Beijl" af.

- 1 **Rende POOLEN**, rijwielhersteller, geboren 27-10-1932 Hierden.

Ouders (generatie II)

- 2 **Jacob POOLEN**, landbouwer, vrachtrijder, geboren 28-11-1903 en overleden 13-1-1982 Hierden. Gehuwd 27-11-1929 Harderwijk met
- 3 **Petertje HOP**, geboren 9-7-1902 en overleden 16- 4-1984 Hierden.

Grootouders (generatie III)

- 4 **Rende POOLEN**, geboren 2-1-1874 en overleden 14-10-1916 Hierden. Gehuwd 23- 5-1894 Harderwijk met
- 5 **Beertje (Bartje) BROUWER**, geboren 6-3-1867 Hierden, overleden 11-12-1936 Harderwijk.
- 6 **Jan HOP**, landbouwer, geboren 19-12-1876 Hierden, overleden 27-3-1946 Harderwijk. Gehuwd 12-6-1901 Harderwijk met
- 7 **Jannetje KEVELAM**, geboren 6-3-1879 Hierden, overleden 22-4-1967 Harderwijk.

Overgrootouders (generatie IV)

- 8 **Reijnt POOLEN**, landbouwer, geboren 11-3-1846 en overleden 27-11-1927 Hierden. Gehuwd 27-12-1867 Harderwijk met
- 9 **Flipsje HOP**, geboren 19-6-1847 en overleden 26-8-1911 Hierden.
- 10 **Gerrit BROUWER**, geboren 1-7-1829 en overleden 27-9-1908 Hierden. Gehuwd 31-10-1855 Harderwijk met
- 11 **Petertje HOP**, geboren 26-9-1828 en overleden 9-7-1887 Hierden.
- 12 **Teunis HOP**, landbouwer, geboren 22-7-1839 en overleden 18-5-1892 Hierden. Gehuwd 30-12-1868 Harderwijk met
- 13 **Petertje POOLEN**, geboren 10-10-1838 en overleden 18-1-1912 Hierden.
- 14 **Jan KEVELAM**, bakker, timmerman, winkelier, geboren 5-2-1854 en overleden 15-10-1935 Hierden. Gehuwd 22-5-1878 Harderwijk met
- 15 **Hester JANSEN**, geboren 22-4-1852 en overleden 8-7-1917 Harderwijk.

Betovergrootouders (generatie V)

- 16 **Jan Jansen POOLEN**, koopman, geboren 28-1-1810, gedoopt 28-1-1810 en overl. 3-3-1866 Hierden. Gehuwd 2-6-1836 Harderwijk met
- 17 **Reijntje GERRITS**, geboren 4-3-1815 en overleden 2-9-1887 Hierden.
- 18 **Rende HOP**, houtkoper, geboren 7-12-1820 en overleden 7-1-1900 Hierden. Gehuwd(2) 26-12-1849 Harderwijk met **Weijmpje BEELEN**, geboren 2-12-1821 en overleden 5-1-1882 Hierden. Gehuwd (1)13-6-1845 Ermelo met

- 19 **Elisabeth KRUITHOF**, geboren 9-10-1823 en overleden 14-8-1848 Harderwijk.
- 20 **Jacob BROUWER**, landbouwer, gedoopt 16-2-1775 Harderwijk, overleden 17-6-1855 Hierden. Gehuwd 29-3-1827 Harderwijk met
- 21 **Bartjen JANSEN**, geboren 15-12-1804, gedoopt 30-12-1804 en overleden 27-4-1830 Hierden.
- 22 **Jacob Lubbertsen HOP**, landbouwer, gemeenteraadslid, geboren 19-9-1794 en gedoopt 21-9-1794 Hierden, overleden 15-3-1867 Hierden. Gehuwd 22-11-1816 Harderwijk met
- 23 **Geertje Willems LUCHTENBURG**, geboren 22-10-1797, gedoopt 2-11-1797 Hierden, overleden 11-7-1864 Hierden.
- 24 **Evert Hendriksen HOP**, landbouwer, geboren 1-4-1791 en gedoopt 3-4-1791 Ermelo, overleden 12-6-1851 Hierden. Gehuwd (1)15-2-1822 Harderwijk met **Jannetje ARDELERHOF**, geboren 6-4-1797 en gedoopt 9-4-1797 Hierden, overleden 18-4-1823 Harderwijk. Gehuwd (2)19-12-1824 Harderwijk met
- 25 **Aartje Franken WOUTERS**, geboren 18-2-1804, gedoopt 7-3-1804 en overleden 20-6-1890 Hierden.
- 26 = 16 **Jan Jansen POOLEN**.
- 27 = 17 **Reijntje GERRITS**.
- 28 **Jan KEVELAM**, timmerman, winkelier, geboren 5-3-1811 en gedoopt 10-3-1811 Garderen, overleden 13-3-1866 Hierden. Gehuwd 18-1-1836 Barneveld met
- 29 **Maria Johanna PLEIJ**, vroedvrouw, geboren 21-11-1809 Voorthuizen, overleden 15-1-1885 Hierden.
- 30 **Jan JANSEN**, visser, geboren 11-9-1815 en overleden 14-4-1878 Harderwijk. Gehuwd (2) 29-8-1860 Harderwijk met **Maria MEIJER**, geboren ca. 1823 Elburg. Gehuwd (1) 9-8-1843 Harderwijk met
- 31 **Jannetje JANSEN**, geboren 3-1-1820 en overleden 30-10-1854 Harderwijk.

Oudovergrootouders (generatie VI)

- 32 **Jan Jansen POOLEN**, koopman, gedoopt 18-7-1779 en overleden 17-6-1850 Hierden. **Hij neemt in 1812 (akte 76) de familienaam "Poolen" aan.** Gehuwd 29-4-1809 Harderwijk met
- 33 **Wijmpje JANSEN**, gedoopt 12-12-1779 en overleden 6-4-1851 Hierden.
- 34 **Reind GERRITSEN**, gedoopt 2-5-1784 en overleden 29-10-1865 Hierden. Gehuwd 7-4-1814 Harderwijk met
- 35 **Petertje JACOBS**, geboren 3-3-1775 en gedoopt 5-3-1775 Nunspeet, overleden 4-2-1848 Hierden.
- 36 **Hendrik Jacobsen HOP**, koopman, rentenier, gedoopt 21-3-1773 Harderwijk, overleden 10-10-1855 Hierden. Gehuwd 12-6-1813 Harderwijk met
- 37 **Philipsje RENDEN**, gedoopt 27-11-1791 en overleden 12-1-1824 Hierden.
- 38 **Engbert KRUITHOF**, geboren 9-4-1793 en gedoopt 14-4-1793 Oldebroek, overleden 15-10-1860 Ermelo. Gehuwd 10-5-1823 Elburg met
- 39 **Elisabeth Gijsberts HAGEDOORN**, geboren 29-1-1801 en gedoopt 1-2-1801 Oldebroek, overleden 26-10-1823 Elburg.
- 40 **Hendrik Aartsen BROUWER**, landbouwer, gedoopt 28-3-1736 Harderwijk, overleden 16-4-1817 Hierden, **(familienaam aangenomen 1812 nr. 95).**

- Trouwt (2) 15-10-1775 Harderwijk met **Hendriken AALTS**, gedoopt 12-1-1749 en overleden 8-8-1828 Hierden. Trouwt 22-2-1761 Harderwijk met
- 41 **Metje DIRKS**, gedoopt 14-7-1737 Ermelo, begraven 1-5-1775 Harderwijk.
- 42 **Jan JANSEN (DIJKMAN)**, won. Egmond binnen (1830), geboren Heerde. Ondertrouwd 3-5-1799 Harderwijk, gehuwd 19-5-1799 Hierden met
- 43 **Gerritjen KARSEN**, gedoopt 21-3-1773 en begraven 16-1-1810 Harderwijk.
- 44 **Lubbert Petersen HOP**, landbouwer, gedoopt 13-3-1757 en overleden 8-4-1830 Hierden. Gehuwd (2) 12-6-1810 Harderwijk met **Gerritje HENDRIKS**, gedoopt 26-7-1778 en overleden 30-9-1824 Hierden. Ondertrouwd (1) 8-11-1787 en getrouwd 25-11-1787 Hierden met
- 45 **Rijkje JACOBS (VINKE)**, gedoopt 8-1-1764 Nunspeet, begraven 15-4-1796 Harderwijk.
- 46 **Willem** Willemsen **LUCHTENBURG**, landbouwer, gedoopt 27-4-1760 en overleden 27-7-1831 Harderwijk. **Familienaam aangenomen 1812 nr. 37**. Ondertrouwd 10-4-1793 en getrouwd 28-4-1793 Hierden met
- 47 **Jannetje** Hendriks, gedoopt 10-4-1770 Nunspeet, begraven 8-1-1811 Harderwijk.
- 48 **Hendrik** Teunissen **HOP**, gedoopt 22-8-1756, overleden 22-12-1797 en begraven 29-12-1797 Ermelo. Gehuwd (1) 10-11-1782 Putten met **Reijntje GERRITS**, gedoopt 18-7-1762 en Ermelo, overleden 14-7-1784 Putten. Ondertrouwd (2) 30-7-1790 en getrouwd 15-8-1790 Ermelo met
- 49 **Gijsbertjen EVERTS**, gedoopt 19-6-1768 en overleden 12-10-1805 Ermelo. Gehuwd (2) 4-1-1802 Ermelo met **Peter SCHRIEVER (SCHRIJVER)**, gedoopt 28-3-1745 Epe, overleden 9-4-1825 Ermelo.
- 50 **Frank WOUTERSEN**, landbouwer, gedoopt 2-5-1764 en overleden 26-3-1815 Harderwijk. Ondertrouwd 18-4-1800 Harderwijk, getrouwd 4-5-1800 Putten met
- 51 **Lubbertje ELBERTS**, landbouwerse, gedoopt 18-7-1779 en overleden 17-12-1862 Hierden.
- 56 **Berend Jan CEVELHAM**, gedoopt 4-8-1765 Goor, overleden 20-2-1840 Garderen. Getrouwd 23-10-1803 Garderen met
- 57 **Hendrikje HAVERKAMP**, geboren 9-10-1781 Elspeet, overleden 25-4-1826 Garderen.
- 58 **Willem Gerrits PLEIJ**, keurslijfmaker, bakker, slager, karman, gedoopt 30-9-1770 Nijkerk, overleden 5-12-1835 Voorthuizen. Ondertrouwd 7-4-1797 Amsterdam met
- 59 **Anna NETTENS**, vroedvrouw, gedoopt 11-3-1770 Amsterdam, overleden 7-3-1836 Voorthuizen.
- 60 **Jan JANSEN**, visser, gedoopt 9-4-1786 en overleden 27-5-1853 Harderwijk. Gehuwd 24-12-1810 Harderwijk met
- 61 **Hester KLAASSEN**, gedoopt 31-12-1786 en overleden 8-11-1852 Harderwijk.
- 62 **Wouter JANSEN** (Wipkink), visser, gedoopt 22-3-1789 en overleden 20-10-1851 Harderwijk. Ondertrouwd 2-12-1810 en getrouwd 17-12-1810 Harderwijk met
- 63 **Hendrina Maassen GERRITSEN**, gedoopt 31-5-1789 en overleden 27-6-1868 Harderwijk.

Oudbetovergrootouders (generatie VII)

- 64 **Jan Jansen POOLEN**, gedoopt 4-4-1745 Hierden, begraven 21-10-1790 Harderwijk. Ondertrouwd 27-2-1779, getrouwd 14-3-1779 Hierden met
- 65 **Jacobjen HENDRIKS**, gedoopt 11-2-1753 Harderwijk, overleden 27-6-1827 Hierden.
- 66 **Jan HARTGERSEN**, gedoopt 18-2-1748 Hierden, begraven 19-1-1811 Harderwijk. Gehuwd 14-3-1779 Hierden met
- 67 **Hendrikje BEERTS**, gedoopt 11-4-1751 Hierden, begraven 28-8-1810 Harderwijk.
- 68 **Gerrit REINTSEN**, gedoopt 1-3-1750 Hierden, begraven 27-1-1809 Harderwijk. Gehuwd 2-5-1773 Harderwijk met
- 69 **Reintje THEUNISSEN (HOP)**, gedoopt 29-7-1747 Nunspeet, overleden 13-12-1813 Hierden.
- 70 **Jacob WILLEMSSEN**, gedoopt 26-6-1746 Hierden, overleden 3-5-1808 Huls-horst, begraven 9-5-1808 Nunspeet. Gehuwd 14-2-1769 Hierden met
- 71 **Jannetien Petersen**, gedoopt 16-2-1744 Hierden, overleden 3-9-1796 Huls-horst, begraven 7-9-1796 Nunspeet.
- 72 **Jacob Theunissen HOP**, gedoopt 6-2-1746 Nunspeet, begraven 16-3-1808 Harderwijk. Gehuwd (1) 10-5-1767 Hierden met **Hermpien (Harmpje) Peters**, gedoopt 17-5-1744 Hierden. Gehuwd (2) 12-9-1770 Harderwijk met
- 73 **Marritien Hendriks**, gedoopt 26-12-1748 en overleden 6-5-1817 Hierden.
- 74 **Rende Wijne RENDE**, gedoopt 20-5-1751 en overleden 27-9-1825 Harderwijk. Gehuwd 12-2-1773 Hierden met
- 75 **Aaltje Wouters**, gedoopt 31-1-1751 en overleden 3-3-1836 Hierden.
- 76 **Dries KRUIHOF**, hovenier, gedoopt 4-8-1748 Elburg, overleden 27-6-1806 Oldebroek. Gehuwd 3-6-1781 Kampen met
- 77 **Gerritje Jans van ZWOLLE**, geboren circa 1750, overleden 30-6-1822 Oldebroek.
- 78 **Gijsbert REIJERS (HAGEDOORN)**, bouwman, gedoopt 18-11-1770 Elburg. Gehuwd 4-5-1800 Oldebroek met
- 79 **Weintje Dries PRINS**, geboren 4-10-1774 en gedoopt 9-10-1774 Oldebroek.
- 80 **Aert Hendriks BROUWER**, gedoopt 16-3-1688 en begraven 14-9-1739 Harderwijk. Ondertrouwd 6-11-1735 en getrouwd 27-11-1735 Harderwijk met
- 81 **Truijtje Jacobs**, begraven 3-1-1786 Harderwijk. Ondertrouwd (2) 17-4-1740 Harderwijk, Gehuwd 18-5-1740 Harderwijk met **Jan WILLEMSSEN**, brouwer. Jan Willemsen, brouwer en Truijtje Jacobs, verkopen een brouwerij genaamd "De Witte Leeuw", staande en gelegen in de Smeepoortstraat voor f.761,-- aan Arent Vlieck en zijn erven. Bron: ORA Harderwijk fol. 265v, dd. 2-9-1746. Ondertrouwd (1) 6-11-1735, getrouwd 27-11-1735 Harderwijk met (zie 80).
- 82 **Dirk THOMASSEN**, gedoopt 13-11-1692 en begraven 2-11-1778 Ermelo. Gehuwd vóór 1723 met
- 83 **Aaltje GERRITS**, gedoopt 14-8-1701 en begraven 12-10-1763 Ermelo/Horst.
- 86 **Kors Jansen BROUWER**, kleine negotie doende, geboren Enkhuizen, begraven 29-12-1800 Harderwijk. Gehuwd (2) 31-8-1779 Harderwijk met **Aaltje GERRITS**, geboren circa 1745 Epe, overleden 28-3-1823 Harderwijk. Gehuwd voor de kerk (1) 29-10-1762 Harderwijk met
- 87 **Bartha Maartens POLL**, gedoopt 14-2-1738 Vaassen, begraven 16-6-1778

- Harderwijk.
- 88 **Peter Lubberts HOP**, gedoopt 11-11-1731 Ermelo/Horst, begraven 14-12-1792 Harderwijk. Ondertrouwd 29-8-1756, getrouwd 12-9-1756 Harderwijk met
- 89 **Grietjen Peters**, gedoopt 17-4-1733 en begraven 7-10-1805 Harderwijk.
- 90 **Jacob PEELN**, gedoopt 27-12-1733, overleden 12-1-1775 en begraven 18-1-1775 Nunspeet. Ondertrouwd 4-4-1762 Harderwijk, getrouwd 25-4-1762 Nunspeet met
- 91 **Aaltien Jans**, gedoopt 27-9-1738 en begraven 1-2-1804 Harderwijk.
- 92 **Willem Willemsen**, gedoopt 23-2-1720 en begraven 22-4-1782 Harderwijk. Ondertrouwd 10-4-1746 en getrouwd 24-4-1746 Harderwijk met
- 93 **Geertje Jacobs**, gedoopt 21-5-1723 en begraven 4-8-1790 Harderwijk.
- 94 **Hendrik GERRITSEN**, gedoopt 8-2-1733 Ermelo, overleden 3-4-1801 Harderwijk. Gehuwd 24-5-1759 Hierden met
- 95 **Petertje JANS**, gedoopt 17-6-1742 Elspeet, overleden 27-5-1788 Harderwijk.
- 96 **Teunis Lubberts HOP**, gedoopt 7-3-1720 en begraven 6-11-1767 Ermelo. Gehuwd (1) 21-9-1743 Nunspeet met **Reintje JANS**, gedoopt 3-9-1713 Nunspeet, overleden vóór 1745. Gehuwd (2) 25-5-1745 Nunspeet met **Marrijtje JACOBS**, gedoopt 5-3-1729 Nunspeet, overleden circa 1753 Ermelo. Gehuwd (3) 20-1-1754 Ermelo met
- 97 **Petertje Hendriks HOP**, gedoopt 25-11-1731 en overleden 21-5-1782 Ermelo. Gehuwd (2) 22-5-1768 Ermelo met **Lambert GIJSBERTSEN**, gedoopt 24-6-1736 en overleden 5-2-1796 Ermelo.
- 98 **Evert GIJSBERTSEN**, gedoopt 4-2-1725 en begraven 15-8-1791 Ermelo. Gehuwd (1) 17-3-1754 Hierden met **Marritje PETERS**, gedoopt 25-2-1728 en begraven 23-1-1764 Harderwijk. Gehuwd (2) 23-2-1766 Harderwijk met
- 99 **Maritien HENDRIKS**, gedoopt 17-9-1741 Harderwijk, overleden 1-5-1800 Ermelo.
- 100 **Wouter JANSEN**, geboren Hierden, gedoopt 16-11-1719 en begraven 3-3-1802 Harderwijk. Ondertrouwd 20-5-1741 Harderwijk, getrouwd 4-6-1741 Hierden met
- 101 **Jannetje Jacobs FRANKEN**, gedoopt 17-5-1721 en begraven 29-11-1786 Harderwijk.
- 102 **Elbert Aaltsen**, gedoopt 10-11-1732 Garderen, begraven 13-3-1792 Harderwijk. Ondertrouwd (1) 4-5-1760 en getrouwd 21-5-1760 Hierden met **Willempeje Lubberts HOP**, gedoopt 28-11-1723 Ermelo/Horst, begraven 13-3-1769 Harderwijk. Ondertrouwd (2) 5-4-1772 en getrouwd 4-5-1772 Harderwijk met
- 103 **Aartje STEVENS**, geboren circa 1733 Nunspeet, overleden 23-5-1820 Harderwijk.
- 112 **Jan CEVELHAM**, gedoopt 22-10-1726 Goor. Gehuwd met
- 113 **Jenneken MAGELINK**.
- 114 **Lambert HAVERKAMP**, gedoopt 18-5-1749 en overleden 26-3-1836 Elspeet. Gehuwd 19-5-1777 Elspeet met
- 115 **Maartje Aarts van de BERG**, gedoopt 7-5-1750 Elspeet.
- 116 **Gerrit PLEIJ**, gedoopt 29-9-1748 Amsterdam, overleden 18-7-1814 Amsterdam. Ondertrouwd 21-4-1769 Amsterdam met
- 117 **Trijntje Gerrits VLIEK**, gedoopt 30-3-1740 Putten, overleden vóór 1802.

- 118 **Jan NETTENS**. Gehuwd met
 119 **Margaretha STORM**.
 120 **Jan JANSEN**, visser, gedoopt 10-8-1759 en overleden 30-12-1834 Harderwijk. Gehuwd 19-6-1785 Hierden met
 121 **Aaltje HEIMENS**, gedoopt 18-3-1750 en begraven 3-12-1807 Harderwijk.
 122 **Klaas CORNELISSEN**, visser, schipper, gedoopt 16-3-1764 en overleden 18-4-1843 Harderwijk, (**geslachtsnaam Cornelissen aangenomen 1812 nr. 66, zijn nageslacht noemt zich echter Klaassen**). Gehuwd (2) 24-11-1815 Harderwijk met **Elisabeth (Liebje) JANSEN**, gedoopt 20-8-1759 Enkhuizen, overleden 7-9-1829 Harderwijk. Gehuwd (1) 4-5-1786 Harderwijk met
 123 **Aaltje Peters LUITINK**, gedoopt 20-11-1757 en overleden 11-9-1814 Harderwijk.
 124 **Jan WOUTERSEN** (Jan Duister), visser, geboren 6-12-1754 Doring (Dld), volgens register Civique, gedoopt 5-10-1755 Doring (Dld), volgens overlijdensakte, overleden 7-12-1830 Harderwijk, bij het huwelijk van zijn dochter Hendrikje was een akte waarin stond, dat hij aan ongeneeslijke zinneloosheid leed. Ondertrouwd 4-12-1785 en getrouwd 22-12-1785 Harderwijk met
 125 **Niesje Hendriks FREDERIKS**, gedoopt 2-2-1767 en begraven 17-12-1803 Harderwijk.
 126 **Maas GERRITSEN**, daghuurder, geboren Nijkerk, begraven 16-3-1803 Harderwijk. Gehuwd 25-5-1782 Harderwijk met
 127 **Pieterrella BOLDER**, werkvrouw, gedoopt 14-10-1759 Harderwijk, overleden 13-7-1827 Harderwijk.

Bron: genealogische gegevens de heer B. Rutgers. Tenzij anders vermeld zijn alle huwelijken vóór 18110 en alle dopen Nederlands Hervormd.

Van alles wat ver-EEUW-igd (25)

G. Verwijs-ten Hove

Wat Harderwijkse kranten precies 100 jaar geleden schreven

In 1905 is het Pasen op 23 en 24 april. In een uitgebreid artikel is te lezen dat de bepalingen voor de Paasdatum (op de zondag na de eerste volle maan in de lente) in 325 na Chr. zijn vastgesteld op het Concilie van Nice. Tijdens de Juliaanse kalender schoof de datum naar voren, maar sinds de invoering van de Gregoriaanse kalender kan Pasen van 22 maart t/m 25 april vallen. In 1818 was het Pasen op 22 maart, maar tot het jaar 2055 zal dit niet meer voorkomen. De laatste mogelijkheid, 25 april, was in 1885 het geval, en zal zich daarna pas weer in 1943 en 2038 voordoen.

Muziek- of Concertzaal a/d Markt

Op 7 april is er sprake van veel sneeuwval en 's nachts plaatselijk strenge vorst, die vooral in de Betuwe "de blijde hoop op een overvloedige oogst wreed verijdelde." In Harderwijk en omgeving vallen de gevolgen nog wel mee. Aan het eind van het seizoen wordt er in de Concertzaal een grote "Specialiteiten Voorstelling met Artisten van het Rembrandt-theater uit Amsterdam" gegeven. Kaartjes voor 25, 50 of 75 cent. Bij het aanbreken van lente en zomer komen er weer buitenactiviteiten, zoals de concerten van "De Harmonie".

De Spoorwegen hebben aanbiedingen voor dagkaarten die dit jaar, in verband met een tentoonstelling waaraan het "Nederlandsch Comité" meegewerkt heeft, tot in Luik geldig zijn. Niet zo publieksvriendelijk is het verzoek aan een aantal mensen die geen kaartje hebben - omdat zij reizigers wegbrengen - om de stationswachtkamer te verlaten. De exploitatie van het stationsbuffet (zonder vergunning) wordt verpacht. De hoogste inschrijver, voor fl. 255.=, is de heer H.A. Burgers van Weelderen uit Utrecht, zo meldt de krant. Later blijkt dat dit bedrag onjuist is en dat hij voor fl. 225.= ingeschreven heeft.

Aan plaatsgenoot J.H. Stempels wordt nu de exploitatie gegund voor zijn inschrijving, t.w. fl. 226.=

Voor de gemeente moeten diverse werkzaamheden worden verricht, o.a. het aanleggen van een belverbinding met de brandweer. Vanuit het politiebureau zullen zo 15 brandweerlieden direct te bereiken zijn. Hiervoor staat fl. 300.= op de begroting. De inschrijvingen variëren van fl. 363.= tot fl. 830.= en de firma Rogier, Smaghe en Co. uit Breda mag het werk voor het eerste bedrag uitvoeren.

Het maken van een keuken in de conciërgewoning van het raadhuis wordt voor fl. 124.75 gegund aan E.H. van Aken. In dit geval zijn vier biljetten, die ongezegeld zijn, terzijde gelegd. Veel meer geld is gemoeid met de bouw van de zuivelfabriek aan de Stationsweg, waarvoor fl. 4.345.= begroot is. Wed. Van Werven mag het werk uitvoeren voor fl. 4.244.= De gezondheidscommissie heeft zich al met de te bouwen fabriek bezig gehouden i.v.m. het lozen van afvalwater op de Weibeek en de Diepe Gracht.

Onder grote belangstelling vindt op 19 april, de verjaardag van prins Hendrik, de opening plaats van het Hotel-Pension Oranje-Mecklenburg, waarbij De Harmonie muzikale medewerking verleent. Eigenaar Poptie bedankt architect Van Essen en het dagelijks bestuur van de gemeente voor de erfpacht van de grond en het uit de weg ruimen van enige moeilijkheden, die gedurende de werkzaamheden aan het licht waren gekomen.

Begin mei wordt het telefoonkantoor geopend; in de stad is dan nog niemand aangesloten.

Enkele zaken krijgen een andere eigenaar. In de Bruggestraat neemt H. van Asselt de zaak van J. Bonhoff over en de heer Kauerz opent in de Vijhestraat zijn drogisterij "Het Roode Kruis". Op dit adres wordt ook een net dienstmeisje gevraagd. Kleber Tabak aan de Kaatsbaan vraagt "een jongmensch, van zessen klaar" en bij de gebr.'s Ten Broek kan een meubelmaker terecht. Een net persoon die tegen provisie dagelijks in de stad met prima verse roomkarnemelk en afgeroomde melk wil venten kan zich per brief melden op het kantoor van de krant.

Voor de dames zijn er mogelijkheden bij "meij. de Vroom bij de kazerne", die voor dadelijk of later een zindelijke dienstbode of flink dagmeisje vraagt. Bij mevr. Kempers (klein gezin met één kind) is plaats voor een bekwame dienstbode als meid-alleen tegen een loon van fl. 90.= à fl. 120.=. Wed. C. Alpherts-Holsteijn plaatst een berichtje na het overlijden van haar "trouwe werkvrouw" G.A. Hannessen-Tijdeman op 70-jarige leeftijd. Zij is de weduwe van A. Hannessen. Hierna volgt een advertentie van J. en P. Hannessen met een dankbetuiging aan het adres van de fam. Alpherts voor alles wat de overledene daar in haar 33-jarige dienstbetrekking heeft genoten.

Op 5 mei wordt een opvarende van een visschuit aan wal gebracht i.v.m. een beroerte, waaraan hij 8 mei overlijdt. Het betreft Frederik Petersen, geboren op 5 juni 1845, z.v. Kornelis Petersen en Grietje Frederiksen. Het echtpaar Gerrit uit de Bosch/Jannetje Schuijteman is op 17 mei 40 jaar getrouwd.

Voor het bruidspaar Willem Kevelam en Johanna Schuurkamp uit Hierden is 31 mei 1905 het begin van een huwelijk, dat meer dan 70 jaar zal duren.

De 17e juni is een bijzondere dag voor de eerwaarde frater van de orde der Carmelieten E. v.d. Weijer. Deze oud-stadgenoot wordt dan in de St. Jan in Den Bosch tot priester gewijd.

De voorman Willem Prins moest Maandag een wagen, beladen met aasen, naar Stavertien vervoeren zooda hij dat ongelukkig doet. Hij had Maandag zijn vierjarig dochtertje meegenomen, dat naast hem vaden voor op den bok had plaats genomen. In de nabijheid van de Zwarte Boer leede de vader slechts een enkele seconde om, omzich te zien of de slede nog goed op de wagen lag, maar die enkele seconde viel de kleine ter zijde van den wagen af en werd onder de wielen zoodanig verwond, dat voor 't behoud van het hare leven al dadelijk werd gesnoed. Op den aangekruist van den vader kwam de voorman ten H. die mede naar Stavertien reed, losgelopen en nam de kleine op zijn armen.

Aan de Zwarte Boer werd een wagentje genomen, waarop ten H. met het kind in de armen plaats nam. Helaas! op de terugtocht gaf de kleine den geest.

Het is te begrijpen, dat de ontzettende en de droefheid van de beproefde ouders groot is.

De degeneming is algemeen.

Krantenbericht van het ongeval

In Stavertien gebeurt 5 juni een ongeval met tragische gevolgen voor de familie van de Harderwijkse voorman Willem Prins. Zijn driejarig dochtertje Fennetje zit naast hem op de bok en komt helaas in een onbewaakt ogenblik onder de wielen terecht. Op de weg terug naar huis overlijdt het meisje. Niet zo ernstig loopt het af voor de 70-jarige Cornelis Spek uit het Kinderhuis, als hij door een fietser wordt aangereden. Hij bezeert zijn pols en dijbeen. Een ander ongeval waarbij een wielrijder betrokken is wordt veroorzaakt door een naar buiten opendraaiend hek aan de Diepe Gracht. Ook hier is sprake van een gewonde en van een beschadigde fiets.

In één week tijds is er drie keer sprake van brand. In Hierden breekt brand uit bij W. Schuurkamp aan de Mheensteeg. Gezin en vee kunnen maar net in veiligheid worden gebracht. Huis en inboedel, alles is verbrand en doordat de gedupeerde laag verzekerd is, is er sprake van een dubbele ramp. Een brand aan de Boompjeswal eind maart wordt in de gemeenteraad als zeer ernstig bestempeld. Het flinke optreden van de brandweer brengt de raad ertoe om een premie van resp. fl. 5.= en fl. 10.= toe te kennen aan de Vrijwillige Brandweer en aan de heer Van Erp van de garnizoensspuit. De laatste stelt het bedrag van fl. 10.= ter beschikking aan de wed. Smit voor de inboedel.

In de Grote Marktstraat wordt driemaal een erfhuis gehouden en wel ten huize van de wed. Dorus Klaassen, de wed. Wouter Schaftenaar en van Lubbert Klaassen. Het aanbod is inboedelgoederen en voor laatstgenoemde ook kleinvee, boerengereedschap en te veld staande vruchten, zoals twee percelen aardappel op de Wittenhagen.

De grasverpachtingen nemen in de krant veel plaats in. Voor G.P. Hulsmann wordt het Weiland van Collard verpacht en voor Jannetje v.d. Bunte de Hengstenkamp en het voorgras op de Kromme Mheen. De Kerkvoogdijen van de Herv. Gemeente in Harderwijk en Hierden bezitten resp. het Papenland en de Gildenkamp en de burgerlijke gemeente is eigenaar van het Bokje van Lacoultre. Al deze percelen - of soms alleen het voorgras - worden verpacht en dat geldt ook voor de Paterskamp van de heer Stute.

De gemeente verkoopt voor afbraak het voormalig Tolhuis nr. 7, sectie D nr. 1196 buiten de Lutteke-barrière. Ook wordt besloten tot uitbreiding van de begraafplaats. De heg tussen afd. 4 en het Armenvak zal verdwijnen. Wie "van de armen" begraven wordt, komt voortaan op afdeling 5.

Voor enkele Harderwijkse kinderen die de openbare lagere school in Ermelo bezoeken is daar voortaan geen plaats meer; zij worden naar huis gestuurd. Aan de Bewaarschool wordt in de vacature van de overleden mej. Pierson benoemd mej. H. Letzke. De school moet overigens voor het eerst in 54 jaar kapitaal aanspreken, vandaar de aanbeveling voor de collecte die op 8 mei gehouden wordt en fl. 125.= opbrengt. Ook noodzakelijk is de halfjaarlijkse collecte voor de Diaconie, dit gezien de komende jaarlijkse katoenuitdeling. De uitgaven overstijgen trouwens jaarlijks de inkomsten. De warme aanbeveling voor de collecte "ten behoeve van het fonds ter aanmoediging en ondersteuning van den Gewapenden dienst in de Nederlanden" zet niet zoveel zoden aan de dijk. De totale opbrengst is fl. 42.14½, t.w. fl.37.00½ in Harderwijk en fl. 5.14 in Hierden.

De hoornblazer Klaasing wordt bevorderd tot korporaal-hoornblazer. De agent 1e klasse P. Hannessen mag zich voortaan hoofdagent noemen. Politieagent J. Drost krijgt een medaille voor zijn tienjarig dienstverband, terwijl de meester-kleermaker van het Koloniaal Werfdepot J.H. Fesevur en de hoornblazer Van Buuren worden onderscheiden met de zilveren medaille voor 24 jaar trouwe dienst. Een ander soort medaille - voor zijn uitstekende kruidkoek en Harderwijker Rotsjes - wordt op internationale tentoonstellingen in Keulen en 's-Gravenhage toegekend aan bakker Groenestein. Ook vraagt deze bij de gemeente een vergunning aan "tot het maken van een dubbelen heetelucht-oven" in het perceel Plantage sectie E. nr. 1773 en 1774. Jean Seyfried, bierhuis- en logementhouder, vraagt een logementsvergunning voor de achterkamer van perceel Burgstraat, wijk A nr. 215. Een ander verzoek betreft de verkoop van alcoholhoudende drank (geen sterken) door de wed. J. Kuiper-Verhoef, stalhoudster alhier, in de woon- of achterkamer van het perceel, staande in de Hondegardstraat, wijk C nr. 58.

Wijk C huis 58, hoek Hoogstraat

In de krant staat een lijst met openingstijden van de diverse tapperijen, bierhuizen e.d. Deze tijden zorgen voor veel discussie in de raad en bij Harderwijk Vooruit. Er komen ingezonden brieven binnen van diverse bezoekers van de stad, die i.v.m. de voorschriften soms enkele uren moeten wachten voor zij de gewenste consumptie mogen kopen.

Na het overlijden van wethouder Veen Valck wordt diens raadszetel ingenomen door de heer P.Th. Huberts. De heer en mevrouw Spijkerboer zijn als regent en regentes van het Burger Weeshuis benoemd in de vacature van de heer Veen Valck.

Rechtbank en politie hebben het druk. Zo krijgen diverse eigenaren de opdracht hun bouwvallige muren na te zien. J.B. krijgt een proces-verbaal omdat zij "na bezetten tijd personen in haar herberg had". Verder heeft de politie vier kermisreizigers met hun wagen uit de gemeente verwijderd. J.P. wordt geverbaliseerd voor het zitten in het kozijn van een winkelraam en A.U. wegens schreeuwen op straat.

De rechtbank in Zwolle veroordeelt de 53-jarige pakjesdrager H.J.C. tot tien weken, voor overtreding van art. 300-304 van de wet, mishandeling (in dit geval van zijn zoon) op de openbare weg. Hij is niet verschenen, maar de als ongunstig bekend staande man wordt later opgepakt. Hij gaat voor bijna een jaar de cel in, want hij moet ook nog een straf van 9 maanden voor diefstal van schoenen uitzitten.

De 17-jarige koopman K.A. v. S. wordt - ook bij verstek - veroordeeld wegens mishandeling van de korporaal der infanterie Christiaan Johan Veerman. Tenslotte: K. Bol te Oud-Karspel en J. Slikker te Langereis (gem. Winkel) in Noord-Holland hebben nog geld tegoed. Zij verzoeken degenen die in het boek staan voor drankschuld deze binnen 14 dagen per postwissel of in postzegels te voldoen, anders komen de namen in de krant. Alle betrokkenen hebben dit blijkbaar gedaan, want een lijst is niet gepubliceerd.

Vispoort

Oudheidkundige vereniging
"HERDEREWICH"
Postbus 210,
3840 AE Harderwijk